

5. Засенко В.В. Сучасні проблеми теорії і практики навчання дітей з особливими потребами. http://canada-ukraine/org/ukr_Jurnal_V1.htm
6. Зонтова О.В. Рекомендации для родителей по развитию слухового восприятия у детей с кохлеарным имплантом. - С.-П., Каро, 2009 год.
7. Колупаєва А.А. Інтегрування дітей з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітній простір як напрям гуманізації системи освіти. // Дефектологія, №4, 2003 рік.
8. Королева И.В. Кохлеарная имплантация и дети. – С.-П., Каро, 2009 год.
9. Назарина В.В. Дитина з розладом слуху: особливості спілкування. К., Дошкільне виховання. - №2,3 – 2002 рік.
10. НВП ВАБОС За редакцією Колупаєвої А.А., Мороза Б.С. Діти з порушенням слуху: крок за кроком від діагностики до інклюзії. – Київ – О.Т.Ростунов, 2013 рік.

УДК: 376.37

Літошко В.В., Літошко Е.Є., Шарай С.М.

МІЖПРЕДМЕТНИЙ ЗВ'ЯЗОК ЯК ЗАПОРУКА УСПІХУ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ДІТЕЙ З ТЯЖКИМИ ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ

Стаття розкриває сутність міжпредметних зв'язків як запоруки успіху в навчальному процесі дітей з тяжкими порушеннями мовлення на прикладі уроків музичного мистецтва «Звуки природи» та розвитку зв'язного мовлення «Пригоди осіннього листочка».

Ключові слова: самореалізація, спілкування, інтеграція, психологічна підтримка, нетрадиційні форми.

Літошко В.В., Літошко Э.Е. Шарай С.Н.

МЕЖПРЕДМЕТНЫЕ СВЯЗИ КАК ЗАЛОГ УСПЕХА В ОБУЧЕНИИ ДЕТЕЙ С ТЯЖЕЛЫМИ НАРУШЕНИЯМИ РЕЧИ

Статья раскрывает сущность межпредметных связей как залога успеха в учебном процессе детей с тяжелыми нарушениями речи на примере уроков музыкального искусства «Звуки природы» и развития связной речи «Приключения осеннего листочка».

Ключевые слова: самореализация, общение, интеграция, психологическая поддержка, нетрадиционные формы.

Vlada Litoshko, Eleonora Litoshko, Svitlana Sharai

THE INTERSUBJECT COMMUNICATIONS KEY TO SUCCESS IN EDUCATING CHILDREN WITH SEVERE SPEECH DISORDERS

The article reveals the essence of interdisciplinary connections as a prerequisite for success in teaching children with severe speech disorders as an example lesson music "sounds of nature" and the development of coherent speech "The Adventures of autumn leaves."

Keywords: self-realization, communication, integration, psychological support, non-traditional forms.

Інноваційні процеси, які ідуть в системі педагогічної освіти найбільш гостро ставлять питання про пошуки резервів удосконалення підготовки високоосвіченої інтелектуально розвиненої особистості. Соціально-економічні зміни, деякі ознаки кризи педагогіки, поряд з особистими закономірностями розвитку ставлять вітчизняну освіту перед необхідністю змін, направлення яких намагаються передбачити представники як науки, так і практики.

Сучасна ситуація в освіті в більшій мірі активізує пошук нових освітніх моделей. Потрібні нові стратегії школи, співзвучні нашому часу, нові педагогічні технології. Однією з технологій є введення інтеграції в навчально-виховний процес. Результати інтегрованого навчання проявляються у розвитку творчого мислення учнів. Воно сприяє не тільки інтенсифікації, систематизації, оптимізації навчально-пізнавальної діяльності, а і оволодінню грамотою культури (язикової, етичної, історичної, філософської). А тип культури визначає тип свідомості людини, тому інтеграція дуже актуальна і необхідна в сучасній школі.

Ніяка навчальна дисципліна не існує ізольовано, а в тій чи іншій мірі має зв'язок з іншими шкільними предметами. Не є винятком і такий навчальний предмет як «Музичне мистецтво». Співпраця музики, поезії, історії, образотворчого мистецтва в навчальному процесі навчально-реабілітаційного центру відкриває перед учителем неосяжні можливості, які сприяють тому, що урок стає цікавим та захоплюючим. Основний акцент у даній ситуації припадає на розвиток не тільки образного мислення, а й музичного сприймання у молодших школярів. Це дозволяє використовувати зміст всіх навчальних предметів, притягувати відомості з різних областей науки, культури, мистецтва, звертаючись до явищ і подій навколишнього життя.

Єднання і взаємодія – головне в освітньому процесі. Інтеграція сприяє ефективному засвоєнню знань, умінь та навичок дітей, розвитку у них художньо-творчих здібностей, прибирає інтелектуальне і емоційне перенавантаження.

Процес інтеграції являє собою високу форму втілення міжпредметних зв'язків на якісно новій ступені навчання. Ідея використання між предметних зв'язків та інтеграції мистецтв в педагогічному процесі народилася під час пошуку шляхів відображення цілісної природи у змісті навчального матеріалу. Великий дидактик Я.А. Коменський підкреслював: «Все, що знаходиться у взаємному зв'язку, повинно викладатись у такому ж зв'язку».

Інтегровані уроки дають учням більш широку уяву про світ і людину, про взаємозв'язок предметів і явищ. Вони розвивають творчий потенціал учнів, спонукають до осмислення і знаходження причинно-наслідкових зв'язків, до розвитку логіки, комунікативних здібностей. Метою таких занять є розвиток в учнів музично-інтегрованого мислення. Учень, порівнюючи, робить логічні висновки, встановлює зв'язки між різними формами суттєвих понять.

Інтеграція на уроках «Музичного мистецтва» вносить у музичне навчання інноватику та оригінальність, сприяє створенню цілісної картини музичного світу.

Інтегровані уроки «Музичного мистецтва» відкривають можливості для поступового переходу від колективних форм навчальної діяльності до індивідуальних форм, які спираються на самостійну роботу учнів з різними джерелами навчальної інформації.

Інтеграція уроків «Розвитку зв'язного мовлення» та «Музичного мистецтва» забезпечує зв'язок людини і мистецтва. Словник дітей збагачується словами-образами, що відображають відтінки настроїв. Емоційний розвиток тісно пов'язаний з розвитком мислення, уяви, творчих здібностей і впливає на загальний розвиток дитини та її особистості. Формування в учнів цілісної картини всього світу неможливе без інтеграції, як головної ідеї в реалізації змісту освіти. Стосовно музичного навчання поняття «інтеграція» може мати декілька значень:

- створення в учня цілісного уявлення про музичний світ, в результаті чого учень одержує ті знання, які дозволяють йому побачити зв'язок між окремими музичними поняттями, представити музичний світ, як єдине ціле;

- знаходження загальної платформи, зближення предметних зв'язків, коли учні одержують все нові і нові уявлення про музичний світ, систематично доповнюючи їх;

- розвиток в учнів музично-інтегративного мислення. Учень в процесі навчання, робить логічні висновки, уявляє музичний об'єкт в сфері уявлень і музичних понять.

Інтеграція на уроках музики здійснюється на декількох рівнях. По-перше – це внутрішньо предметна інтеграція, коли висхідна проблема не губиться з поля зору учнів, розширюється і поглиблюється коло пов'язаних з нею знань.

Другий рівень інтеграції – це міжпредметна інтеграція, об'єднання декількох навчальних предметів навколо головної стержневої теми чи поняття. Слід пам'ятати, що інтеграція – це не просто складання, а взаємопроникнення двох і більше предметів, тому на одному занятті не можуть бути представлені в рівних долях музика і розвиток мовлення, музика і читання тощо.

Що ж відрізняє інтегрований урок від традиційного? Це максимальна чіткість, компактність навчального матеріалу, розрахованого на 3-4 навчальних години; логічний взаємозв'язок матеріалу предметів, що інтегруються на кожному етапі блоку; більшою інформативною ємкістю навчального матеріалу, який використовується в блоці. Для інтегрованих уроків характерні наступні форми змісту інтегрованого блоку: пластообразна, спіралевидна, взаємопроникаюча, контрастна, творча.

Суть пластообразної форми – наслоєння різних видів діяльності, зміст яких об'єднаний однією цінністю, як об'єктом пізнання. Так на уроці на тему «Осінь», образ осені розкривається через звуки природи, музичні твори П.І. Чайковського «Осінь пісня» (цикл «Пори року») та А.Вівальді «Осінь». Закріплення складеного образу проходить з проспівуванням пісні сучасного композитора М.Ведмедері «Осінь, осінь». Підхід до відбору змісту є передумовою осмислення вчителем закономірностей в чередуванні пластів освітнього процесу з метою надати можливість кожному учню швидко опанувати матеріал. З метою розвитку уяви та інтересу до пізнання учневі ставляться питання «Який настрій музики ви відчули?», «Які ознаки осені ви впізнали в творі, що прослухали?», «Якого кольору ця музика?», «Уявіть запах цієї музики...». «Який з віршів, вивчених вами, відповідає характеру цієї музики?» «Давайте поєднаємо вірші та музику» і т.ін.

Саме інтеграція словесної творчості зі спілкуванням з природою, музикою, драматизацією дає можливість засвоєння граматичних абстракцій рідної мови.

Сприймання предметів і явищ навколишнього світу через музику наповнює інтелектуальне життя дитини радісними переживаннями, запам'ятовується, як найінтенсивніше.

Наочні образи, враження, здобуті під час прослуховування музичних творів стають могутнім знаряддям розумового виховання, розширюється інформація про цей предмет, а ефективність досягається мовленнєвою діяльністю дітей.

Інтегровані уроки розвитку зв'язного мовлення та музичного мистецтва – це своєрідний педагогічний твір, міні-вистава, художньо-педагогічне дійство. Такі уроки передбачають атмосферу вільного спілкування вчителя з учнями, створення ситуації художнього уподібнення, коли активно використовується життєвий досвід дитини, її емоційні та чуттєві переживання, від уроку до уроку формується поняття художнього образу і посилюється, але усвідомленого його втілення у власній діяльності школяра].

Ціль уроків розвитку мовлення - формування вмінь переказувати текст в усній і письмовій формах, формування вмінь становити текст по побаченому, почутому. Вони можуть припускати збагачення, активізацію словника, роботу над словосполученням, над конструюванням речення. Відмітною ознакою уроку розвитку мовлення є цілеспрямована робота над основними видами мовної діяльності – письмом, говорінням, читанням і слуханням. Мовлення - це основа всякої усної діяльності, засіб комунікації. Письмова форма монологічного мовлення найважча. Вона розгорнута й нормативна. Ведеться робота з вироблення змістовного, логічного й правильного мовлення на всіх уроках. Із цією метою проводить словникову, лексичну роботу, виправляє та попереджає мовні недоліки. Для цього треба навчити учнів наступним комунікативним вмінням:

- уміння розкривати тему висловлення;
- уміння розкривати основну думку;
- уміння збирати матеріал для висловлення;
- уміння систематизувати цей матеріал;
- уміння вдосконалювати написане;
- уміння виражати свої думки правильно.

На уроках розвитку мовлення проводиться робота таким чином:

- робота з оволодіння нормами літературної мови, що формує навички правильного відтворення слова, словоформи, структури словосполучення й речення; робота зі збагачення мовлення;

- розвиток навичок зв'язного мовлення, уміння виражати свої думки точно, правильно з погляду літературних норм і по можливості яскраво.

У своїй методиці для розвитку зв'язного мовлення вчитель використовує наступні вправи:

- розгорнуті відповіді на питання (у тому числі й у ході бесіди);
- різні текстові вправи, пов'язані з аналізом прочитаних творів, з вивченням граматичного матеріалу, якщо висловлення учнів (усні або письмові) в основному відповідають зазначеним вище вимогам;
- усні оповідання учнів по заданій темі,
- імпровізація казок, віршів, невеликих оповідань;
- письмові твори різноманітних типів.

Враховуючи особливості учнів (мовленнєві порушення, нестійкість уваги, логічного мислення, підвищену рухову активність, часті захворювання, а внаслідок пропусків в навчанні), вчитель використовує нетрадиційну форму організації навчання - урок в режимі он-лайн.

Дана форма взаємодії створює умови, в яких навчання здійснюється через власний досвід молодшого школяра. Дитина самостійно приймає навчальне завдання, намагається знайти способи його вирішення, підбирає потрібні відповіді, здійснює контроль своїх дій. І, найголовніше, в атмосфері співробітництва з класом та вчителем, учень проявляє себе як особистість. Таким чином, нетрадиційні форми взаємодії сприяють активності навчальної діяльності.

Відмітною ознакою уроку розвитку мовлення є цілеспрямована робота над основними видами мовної діяльності – письмом, говорінням, читанням і слуханням.

Вчитель використовував для досягнення мети такі прийоми: «Давай придумаємо разом ...», «Розкажи, яким способом виконував завдання ...», «Вибери на свій розсуд шлях вирішення завдання і постарайся дати йому пояснення ...». Це спонукає дітей до взаємодії один з одним: зверненню за допомогою, обговоренню виниклої здогадки.

Практика роботи визначає наступні ознаки, що забезпечують унікальність групової роботи:

- безпосередня взаємодія між учнями (спільна діяльність, співпраця дітей);
- навички самостійного вирішення навчальної проблеми;
- опосередковане керівництво діяльністю учня з боку вчителя (педагог керує роботою всієї групи в цілому: пред'являє завдання, інструкцію з його виконання; оцінює результати праці гурту. Керівництво діяльністю кожного учня здійснюється самими дітьми в середині групи).

На уроці розвитку зв'язного мовлення у 3 класі вчитель запропонувала дітям скласти книжку «Пригоди осінніх листочків», куди учні записували свої твори-казки, ілюстрували кожному з них. Працювали групами, де об'єднувались учні з різними можливостями. Для читання по цій темі підбиралися казки та оповідання, які підходять за тематикою. Кожен літературний твір колективно обговорювався і ілюструвався. Разом з тим кожен учень самостійно підбирав або створював за аналогією свою казку. Це внесло в урок емоційний настрій, бажання слухати та відповідати, сприяло розвитку творчості учнів, спонукало логічно мислити, аналізувати, узагальнювати. Створення умов для реалізації особистісно-зорієнтованого підходу діяльності учнів - основна передумова успішного здійснення диференційованого навчання. В умовах навчання дітей з різними мовленнєвими порушеннями введення в процес такого підходу сприяє більш успішному оволодінню знаннями та вміннями, що визначені навчальною програмою.

Етапи уроку були логічно взаємопов'язані. Головною метою уроку був розвиток усного мовлення, вміння висловлювати та аргументувати власні думки. Протягом уроку діти висловлювали свій погляд на проблемні питання, намагалися аргументувати свої відповіді. Під час виконання індивідуальних завдань проявляли творчість. На уроці була створена атмосфера доброзичливості, хорошого психологічного настрою. Усі були задіяні в роботі, враховані здібності кожного учня. Використання мультимедійних засобів створювало відповідну атмосферу, заощаджувало час.

Специфіка уроку полягає в нетрадиційному його проведенні. Однотипність уроку знижує учнівську активність, притупляє увагу.

Нестандартна форма уроку передбачає групове навчання, що сприяє реалізації комплексних його цілей, засвоєнню бази знань; формує навички самоконтролю, вміння висловлювати особисту думку і враховувати думки інших, почуття обов'язку і відповідальності за результати навчання.

Зміст, мета і тип даного уроку повністю відповідають вимогам навчальної програми. На попередніх уроках і при виконанні домашнього завдання учні мали можливість поглибити свої знання з даної теми шляхом використання різних видів робіт.

При проведенні уроку дотримувались загальнодидактичні вимоги: визначався оптимальний зміст уроку відповідно до вимог шкільної програми, враховуючи підготовку учнів; вибирались найбільш раціональні методи, прийоми і засоби навчання, що могли забезпечити пізнавальну активність і творчий розвиток учнів.

На уроці були застосовані такі методи, форми і прийоми навчання:

1. Інформаційно-рецептивний: розповідь-пояснення, опис, бесіда, інструктаж, повідомлення учнів, робота з ілюстраціями, демонстрація наочних посібників, ТЗН (активізація уваги та мислення, прийоми запам'ятовування, одержання з тексту чи ілюстрації підручника нових знань, робота з додатковим матеріалом).

2. Репродуктивний – словесні, наочні і практичні методи, робота за зразком (подання матеріалу в готовому викладі, контроль, самоконтроль, конкретизація і закріплення вже набутих знань).

3. Проблемно-пошуковий – пошукова діяльність учнів (постановка проблемного питання, розв'язання проблеми і проблемних завдань), евристична бесіда (постановка взаємозв'язаних проблемних запитань, активізація уваги та мислення, різноманітна самостійна робота учнів).

4. Навчально-дослідницький – самостійна творча (дослідницька) робота учнів на здобуття та розширення знань (активізація уваги та мислення, формування висновків).

Структура уроку відповідала його типу – урок узагальнення і систематизації вивченого матеріалу. Саме така структура уроку була, на нашу думку, раціональною для розв'язання цих завдань. Вдало організовано на уроці роботу з формування основних мовно-мовленнєвих умінь і навичок. Належна увага надавалась розвитку мовленнєвої діяльності учнів (читанню, говорінню), а також збагаченню словникового запасу. Удосконалювався граматичний лад мовлення, проводилася робота над правильним інтонуванням і дотриманням орфоепічних норм. Зверталася увага на дотримання мовного режиму. Доцільно використано наочність і технічні засоби навчання, які знаходяться в кабінеті.

На уроці використовувались індивідуальні, групові і масові форми навчання. Школярам була надана можливість порівняти й оцінити різні підходи до того, що вивчалось на уроці. Учні працювали творчо і тому досягли певних результатів. Школярі оволоділи такими способами особистісного розвитку: умінням спілкування, співпраці і взаємодопомоги, самодисципліни, визначення завдання та його виконання, рефлексії тощо. Настрій учнів на уроці був піднесений. Діти достатньо були завантажені роботою і в результаті отримали радісне відчуття успіху. На уроці виявлялися взаєморозуміння, доброзичливість, взаємопідтримка між учнями та вчителем, та учнів між собою. Ефективно було організовано самостійну роботу учнів у поєднанні з елементами самоосвіти та самовиховання. Діти почувалися співавторами уроку, були активними й відповідальними, використовували можливість робити вибір і відстоювати власну позицію, складали власну оцінку фактам і подіям, здійснювали пошукову діяльність, висловлювали повагу до чужих поглядів, виявляли взаєморозуміння й взаємопідтримку. Об'єктивно і відповідно до норм оцінені знання й мовно-мовленнєві вміння учнів. Правильно здійснювався на уроці інструктаж щодо виконання домашнього завдання (диференційоване). Відхилень від плану не було. Поставлені завдання вдалося реалізувати повністю. Мета уроку була досягнута і результати роботи учнів дають підстави це стверджувати.

Отже, нестандартна форма уроку передбачає групове навчання, що сприяє реалізації комплексних його цілей, засвоєнню бази знань; формує навички самоконтролю, вміння висловлювати особисту думку і враховувати думки інших, почуття обов'язку і відповідальності за результати навчання.

Література:

1. Варзацька Л.О. Методика розвитку зв'язного мовлення. Методичні рекомендації. — К., 1991 — 164 с.

2. Варзацька Л.О. Рідна мова й мовлення. Інтегровані уроки для 3 (2) кл.: Методичний посібник. – К., 2001. – 144 с.

3. Варзацька Л.О., Шевченко Л.М. Методика розвитку зв'язного мовлення: Посібник. – Житомир. – 1995. – 128 с.

4. Вашуленко М.С. Державний освітній стандарт з української мови // Початкова школа. — 1997. — №2. — С.2-5.
5. Вашуленко М.С. До вивчення української мови в 3 класі // Початкова школа. - 1988. — №6. — С.9-16.
6. Вашуленко М.С. Завершальний етап початкового курсу української мови // Початкова школа. — 1989. — №5. — С.56-61.
7. Выгодский Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте. – М., 1967. – 78 с.
8. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи: Підручник. – К., 1997. – 415 с.
9. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям. / Вибрані твори: У 5 т. – К., 1977. – Т. 3. – 670 с.

УДК: 376.37: 373.3

Осипян А.О., Авер'янова Т.В.

ЄДНІСТЬ ПІДХОДІВ У МОВЛЕННЄВІЙ РОБОТІ З УЧНЯМИ ВЧИТЕЛЯ ТА ЛОГОПЕДА ЯК ЗАПОРУКА УСПІХУ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ДІТЕЙ З ТЯЖКИМИ ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ

Стаття розкриває сутність єдності підходів у мовленнєвій роботі з учнями вчителя та логопеда як запоруки успіху в навчальному процесі дітей з тяжкими порушеннями мовлення» на прикладі підгрупового логопедичного заняття «Ознаки осені. Робота з деформованими реченнями» та уроку розвитку зв'язного мовлення «Ознаки осені. Робота з деформованими реченнями.»

Ключові слова: компетентнісний підхід, взаємозв'язок, мовленнєвий розвиток, комунікативний компонент.

Осипян А.А., Аверьянова Т.В.

ЕДИНСТВО ПОДХОДОВ В РЕЧЕВОЙ РАБОТЕ С УЧЕНИКАМИ ЛОГОПЕДА И УЧИТЕЛЯ КАК ЗАЛОГ УСПЕХА ОБУЧЕНИЯ ДЕТЕЙ С ТЯЖЕЛЫМИ НАРУШЕНИМИ РЕЧИ

Статья раскрывает сущность единства подходов речевой работы с учениками учителя и логопеда как залога успеха обучения детей с тяжелыми нарушениями речи на примере подгруппового логопедического занятия «Признаки осени. Работа с деформированными предложениями» и урока развития связной речи.

Ключевые слова: компетентносный подход, взаимосвязь, речевое развитие, коммуникативный компонент.

Asia Osypian, Tetiana Averianova

THE CONSISTENCY OF APPROACH IN A SPEECH THERAPISTS WORK WITH STUDENTS AND TEACHERS AS A SUCCESS FACTOR OF TEACHING CHILDREN WITH SEVERE SPEECH DISORDERS

The article reveals the essence of unity approaches in speech teacher working with students and a speech therapist as a prerequisite for success in teaching children with severe speech disorders "subgroup as an example speech therapy lessons" Signs of autumn. Work with deformed sentences "and the lesson of connected speech" Signs of autumn. Work with deformed sentences. "

Keywords: competence approach, relationship, speech development, communicative component.